

Upplivelsesförvaltningen
Nina Halden Rönnlund
0171-62 54 92
nina.halden.ronnlund@enkoping.se

Upplivelsenämnden

Förlängning av biblioteksplan

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar att Biblioteksplan för Enköpings kommun 2018 - 2021 förlängs till och med 2024-03-31 eller så snart en ny biblioteksplan är beslutad. Beslutet gäller under förutsättning att utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ställer sig bakom upplivelsenämndens förslag.

Förslag till nämnden

Upplivelsenämnden godkänner förvaltningens förslag enligt följande.

1. Biblioteksplan för Enköpings kommun 2018 – 2021 förlängs till och med 2024-03-31 eller så snart en ny biblioteksplan är beslutad. Beslutet gäller under förutsättning att utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ställer sig bakom upplivelsenämndens förslag.

Beskrivning av ärendet

Bibliotekslagen (DS 2013:801) §17 ålägger kommuner och regioner att anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet (lagen ändrad 2019:961). Planen ska definiera ansvar och mandat för de nämnder som ansvarar för kommunala bibliotek, det vill säga upplivelsenämnden och utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden.

Biblioteksplanen är ett av flera verktyg för att styra utveckling och prioriteringar inom kommunens biblioteksverksamhet. Planens inriktningar tydliggörs i samband med kommunens övergripande styrdokument samt i nämndernas verksamhetsplaner.

Biblioteksplan för Enköpings kommun 2018 - 2021 antogs av kommunfullmäktige 2018 (2018-03-05 KF §52). I inledning av planen framgår att den ska gälla under fyra år. På grund av pandemin har arbetet med en ny biblioteksplan försenats.

För att uppfylla bibliotekslagen föreslår upplivelsesförvaltningen att den tidigare antagna biblioteksplanen förlängs och att ett förslag till ny biblioteksplan utarbetas.

Statistik i den tidigare antagna biblioteksplanen kvarstår och uppdateras i samband med framtagande av ny plan.

Ekonomiska konsekvenser

En giltig biblioteksplan är ett krav för att söka statliga stöd. Enköpings bibliotek ansöker och erhåller årligen statliga stöd som ökar utbud av medier, kompetens och tillgänglighet till biblioteksverksamheten.

Barnkonsekvenser av beslutet

De statliga stöd Enköpings kommunbibliotek ansöker om och erhåller, bidrar till att främja barns och ungas språk- och läsutveckling genom att ge ökad tillgång till litteratur i samarbete med barnhälsovården och på folk-och skolbibliotek i hela kommunen.

Jonas Nyström
Förvaltningschef
Enköpings kommun

Anna Habbe
Kultur och turism
Enköpings kommun

Kopia skickas till:
Utbildnings-och arbetsmarknadsnämnden
Kommunfullmäktige

Biblioteksplan 2018–2021

Vi gör det tillsammans

Ärendenummer
UPN 2017/44

Dokumenttyp
Plan

Beslutad av
Kommunfullmäktige

Gäller f.om.
2018

Gäller t.om.
2021

Ersätter
KN2006/22

Gäller för
Upplevelsenämnden
Utbildningsnämnden
Skolnämnden

Ansvarig funktion
Upplevelseförvaltningen

Reviderad
-

Innehållsförteckning

Förord	1
Övergripande styrdokument för biblioteksverksamheten	2
Arbetsprocessen med biblioteksplanen.....	3
Ansvar för genomförande och uppföljning	3
Enköpings utveckling	4
Biblioteken i Enköping – nuläget	4
Folkbiblioteken.....	4
Grundskolornas bibliotek	5
Gymnasiebiblioteket	5
Bibliotekens roll i Enköpings utveckling.....	6
Biblioteket som offentligt rum och mötesplats.....	6
Bibliotekets roll i skolan.....	7
Bibliotek 2021 – Vi gör det tillsammans!.....	7
Demokrati och det fria ordet – bibliotekens förankring och framtid.....	7
Skönlitteratur och upplevelser – syntesen av människors livserfarenheter.....	8
Platsen och sammanhanget – invånarna och det offentliga rummet.....	8
Målbild för folkbibliotekens verksamhet.....	8
Målbild för skolornas biblioteksverksamhet.....	9
Prioriterade insatser 2018–2021	10
Insatser som stärker folkbibliotekens uppdrag	10
Insatser som stärker skolornas biblioteksuppdrag	10
Kritiska framgångsfaktorer	11
Bilaga 1	12
Bibliotekens internationella, nationella och lokala styrdokument.....	12
Bilaga 2	18
Nyckeltal för biblioteksverksamheten	18

Förord

Världen och Sverige är i ständig utveckling och förändringens vindar blåser. Gränser sprängs och människor bor och lever allt närmare varandra. Dagligen översvämmas vi av ett överväldigande informationsflöde. Det är svårt att veta hur all information och hur alla möten, digitala som fysiska ska hanteras. Hur skapar vi en känsla av sammanhang i en snabbt växlande omvärld?

Vår biblioteksplan kan hjälpa oss en bit på vägen. En kommun ska inte bara ägna sig åt att bygga hus. En kommun ska även bygga samhällen. Biblioteken är därmed en nyckel till samhällets port. På bibliotek skapas och formas gemenskap. En gemenskap i delandet av åsikter, en gemenskap i litteraturen och en gemenskap i ett hus mitt i byn.

Tillsammans utgör huvudbiblioteket, filialerna, skolbiblioteken och bokbussen ett centralt nav i vårt samhälle. Men biblioteken är också en särskilt viktig plats för vår kulturella infrastruktur. På Enköpings samtliga bibliotek ska alla medborgare känna sig välkomna. Bibliotekens stora arbete de kommande åren är att fortsätta att sänka trösklarna. För att sänka trösklarna måste bibliotekssystemet bli mer begripligt, informationsflödet förenklas och rummet måste vara flexibelt och kulturellt stimulerande.

För att vi ska lyckas ta vara på en värld i förändring måste politiken och kommunen veta vart vi ska. Biblioteksplanen kan endast förverkligas med brinnande glöd från enköpingsborna, vår skickliga personal och i gemenskap med kulturlivet. På så sätt kan vi alla forma Enköping till den kulturkommun vi behöver vara för att möta samtidens och framtidens behov.

Jesper Englundh
Ordförande upplevelsenämnden

Enköping 2018

Övergripande styrdokument för biblioteksverksamheten

Nationella och internationella mål för kommunernas biblioteksverksamheter finns beskrivna i:¹

- Bibliotekslag (SFS 2013:801)
- Skollag (SFS 2021:800)
- Skolverkets juridiska vägledning för skolbibliotek (juni 2015)
- UNESCO:s och IFLA:s² folk- och skolbiblioteksmanifest
- FN:s konvention om barnets rättigheter

Regeringen har gett Kungliga biblioteket i uppdrag att formulera en nationell strategi för landets bibliotek. Arbetet inleddes 2015 och ska vara avslutat 2019.

Bibliotekslagen föreskriver att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.³

Denna biblioteksplan anger en övergripande inriktning för utveckling av biblioteken i Enköpings kommun under perioden 2018–2021. Planen omfattar de bibliotek kommunen ansvarar för det vill säga folkbiblioteken, de integrerade folk- och skolbiblioteken samt skolornas bibliotek.⁴

De mål och prioriterade insatser som beskrivs i denna plan är förankrade i Enköpings kommuns Vision 2030, de strategiska målen, i kulturpolitiska programmet 2016–2026 (KPP) och i berörda nämnders planer och mål.

Enligt de strategiska målen för 2015–2019 ska Enköping vara en kommun där människor ges möjlighet att växa och utveckla sitt allra bästa jag. Målet är att utveckla Samhällsbygget Enköping genom att bygga en hållbar framtid och ett jämlikt samhälle, där alla invånare ges möjlighet att växa och utvecklas. Trygghet och respekt, jämlikhet och mångfald, öppenhet och delaktighet är ledorden för kommunens verksamheter. Välfärden ska öka.

¹ Se bilaga 1 för förkortade versioner av dessa styrdokument.

² IFLA = International Federation of Library Associations

³ SFS 2013:801§17

⁴ Enligt bibliotekslagen ansvarar fristående skolor för att formulera egna planer för sina biblioteksverksamheter (SFS 2013:801)

Arbetsprocessen med biblioteksplanen

Arbetet har letts av verksamhetschef för Kultur konst och bibliotek. Inför uppdraget tillsattes en styrgrupp med förvaltningschef och upplevelsenämndens ordförande samt en politisk styrgrupp med representanter för upplevelsenämnd och skol- och utbildningsnämnd. Fokusgrupper genomfördes med medarbetare, representanter från andra förvaltningar, föreningsliv, företagare i kommunen samt biblioteks- och icke-biblioteksanvändare i olika åldrar. Val och utformning av målområden och insatser är baserade på fakta, synpunkter och förslag som framkommit under framtagandet av biblioteksplanen.

Enköping kommuns biblioteksplan är antagen i kommunfullmäktige 2018-03-05.

Ansvar för genomförande och uppföljning

Upplevelsenämnden ansvarar för folkbiblioteken, skolnämnden för grundskolornas bibliotek och utbildningsnämnden för gymnasieskolans bibliotek.

Respektive nämnd ansvarar för att deras biblioteksverksamheter bedrivs i enlighet med bibliotekslagen och skollagen. Upplevelsenämnden verkar för att berörda nämnder och förvaltningar är införstådda med ambitionerna i biblioteksplanen och konkretiserar strategin i egna planer och faktisk verksamhet.

Efter att biblioteksplanen antagits av kommunfullmäktige, bryter respektive nämnd och förvaltning ned planen i aktivitets eller handlingsplaner. Planerna är årliga och tas fram inför varje verksamhetsår. Under 2018 tar Enköpings bibliotek fram en aktivitetsplan och skol-och utbildningsförvaltningen en skolbiblioteksplan.

De nämnder som ansvarar för kommunens bibliotek har egna mål för verksamheterna. Upplevelsenämndens målsättning är att göra varje dag till en upplevelse. Skolnämnden strävar efter likvärdiga förutsättningar att uppnå målen för skolarbetet oavsett vilken av kommunens skolor eleven går i. Utbildningsnämndens mål är att ge unga och vuxna rätten till ett språk, som en förutsättning för att utvecklas till sitt allra bästa jag.

Biblioteksplanen följs upp årligen i samband med ansvariga nämnders och förvaltningars årsbokslut. Kommunfullmäktige ansvarar för uppföljning av de förväntade effekterna och eventuell revidering av biblioteksplanen. Detta sker nästa gång 2020.

Enköpings utveckling

Enköpings kommun är beläget mellan de stora städerna Stockholm, Uppsala och Västerås i en av Europas hetaste tillväxtregioner. Kommunen hade vid årsskiftet 2015/2016 närmare 42 000 invånare, varav den största andelen finns i åldersspannet 40–64 år. Cirka två tredjedelar av invånarna bor i tätorterna Enköping, Haga, Grillby, Bredsand, Skolsta, Fjärdhundra, Örsundsbro, Hummelsta och Lillkyrka. Ungefär en tredjedel bor på landsbygden.⁵

Den demografiska bilden för kommunen visar att antalet äldre och personer med annat modersmål än svenska ökar. Idag är cirka 12 procent av invånarna utrikesfödda. Motsvarande siffra för landet är cirka 17 procent.⁶ Under de kommande tio åren förväntas befolkningen öka med cirka 10 000 invånare. Om trenden fortsätter förväntas urbaniseringen och förtätningen av staden att öka. I vissa kransorter och landsbygdsområden förväntas en ökad inflyttning i framtiden. Idag har cirka 14 procent av invånarna en högskoleutbildning. Motsvarande siffra för riket är cirka 22 procent. Även andelen högskolenyborjare⁷ är lägre i Enköping jämfört med landet – cirka 7 procent jämfört med cirka 9 procent.⁸

Biblioteken i Enköping – nuläget

Folkbiblioteken

Folkbibliotekens verksamhet riktar sig till alla invånare oberoende av ålder, utbildning, språk, etnisk tillhörighet, ekonomi, kön, politisk eller religiös övertygelse eller social status.

⁵ www.enkoping.se/kommun-och-politik/kommunfakta/statistik.html [20161125]

⁶ SCB:s statistikdatabas utrikesfödda 2015.

⁷ Med högskolenyborjare avses studerande som för första gången är registrerad i grundläggande högskoleutbildning.

⁸ SCB:s statistikdatabas befolknings utbildning 2015.

Enköpings folkbibliotek består av huvudbiblioteket i Enköping och filialbiblioteken i Grillby, Fjärdhundra och Örsundsbro samt en bokbuss. Folkbiblioteken, inklusive bokbussen, är öppna totalt 105 timmar per vecka. Huvudbiblioteket står för 50 av dessa timmar. Biblioteket på webben är tillgängligt varje dag, 24 timmar om dygnet. Bokbussen transporterar medier till enskilda personer, till förskolor på landsbygden och till alla förskolor i centralorten. Bussen har cirka 55 stopp per vecka. För personer som inte själva kan ta sig till biblioteket finns Boken-kommer, en service då böcker och andra medier skickas hem till personen. På folkbiblioteken inklusive bokbussen finns bibliotekarie⁹ och/eller biblioteksassistenter tillgängliga för allmänheten.¹⁰

Grundskolornas bibliotek

I kommunens 12 grundskolor går cirka 4 000 elever och i de sju fristående grundskolorna cirka 1 000 elever (läsåret 2016/2017). Elever och lärare på kommunens grundskolor får tillgång till skolbibliotekstjänster via ett uppdrag från skolnämnden till upplevelsenämnden. Läsåret 2016/2017 köpte kommunens grundskolor totalt 133,5 skolbibliotekarietimmar per vecka av folkbiblioteket. Bibliotekstjänsterna kan omfatta tillgång till medier, läsfrämjande insatser, litteratursökningar, källkritik och samverkan med pedagogerna. Skolorna köper olika antal timmar och innehållet i tjänsterna varierar mellan skolorna.

Grundskolorna i Fjärdhundra, Grillby och Örsundsbro får tillgång till biblioteksservice via filialbiblioteken. Dessa bibliotek är tillgängliga för elever och lärare även när de är öppna för allmänheten. På andra skolor kan tillgången till bibliotek vara begränsad till det antal timmar skolan köpt av folkbiblioteket.

Gymnasiebiblioteket

På Westerlundska gymnasiet går cirka 1 200 elever (läsåret 2016/2018). Här finns ett bibliotek öppet för elever och lärare varje dag, totalt 35 timmar per vecka. Biblioteket erbjuder medier på olika språk, olika typer av läsfrämjande verksamhet, informations- och litteratursökningar och hjälp med källkritik. På biblioteket arbetar en bibliotekarie som samverkar med pedagoger på de olika gymnasieprogrammen.

⁹ En utbildad bibliotekarie har högskoleexamen i Informations- och biblioteksvetenskap eller likvärdig utbildning.

¹⁰ Aktuell statistik bilaga 2

Bibliotekens roll i Enköpings utveckling

I ett demokratiskt samhälle har alla invånare lika rätt att fritt ta del av information och söka kunskap, delta i samhällsdebatten och i kulturlivet. Bibliotek är verktyg som kan förverkliga de demokratiska idéerna. Främja det demokratiska samtalet och mänskliga rättigheter. I bibliotekens uppdrag ingår att verka utjämnande, öka jämlikhet och främja fri åsiktsbildning och intresset för litteratur, bildning, utbildning och kulturupplevelser. Folkbiblioteken ska dessutom ge stöd för invånarnas ökade delaktighet i det digitala kultur- och samhällslivet. Skolornas bibliotek ska bidra till att alla elever får likvärdiga möjligheter att nå målen för skolans arbete.

Kommunens biblioteksverksamheter ska bidra till förverkligande av de strategiska målen genom att säkerställa fri tillgång till information, medier och kulturupplevelser så att varje kommuninvånare får möjlighet att utveckla sitt allra bästa jag. En premiss för att bibliotek ska fungera som redskap för invånarnas utveckling är att de fortlöpande förändras, förstärks och utvecklas i takt med att invånarna gör det.

Biblioteket som offentligt rum och mötesplats

Informations- och medielandskapet har förändrats radikalt de senaste åren. Berättelser, litteratur, information och kulturuttryck skapas, lagras och förmedlas i högre grad digitalt. Utbudet av e-böcker och e-resurser ökar. Samtal och debatter pågår i sociala medier och många vill snabbt få tillgång till fler e-tjänster. Parallellt med den digitala utvecklingen finns ett fortsatt stort behov av fysiska möten mellan människor. Att få tillgång till sociala nätverk (fysiska och digitala) är lika viktigt idag, som det alltid varit. Ett fåtal fysiska offentliga rum är idag öppna för alla och därmed tillgängliga för många olika behov.

Parallellt med att digitalisering av information och tjänster ökar, minskar unga människors läsförmåga och läsförståelse. Det får direkta konsekvenser för den enskilde, men indirekt även för kommunen, då invånarna i högre grad förväntas tillägna sig textbaserad information och e-tjänster via kommunens webbplats. Många invånare vänder sig till folkbiblioteken för vägledning om digital information och olika e-tjänster. Vissa behöver även praktisk hjälp att hantera sin mobiltelefon, surfplatta eller dator. Andra kommer till biblioteken för att studera, träffa vänner, lyssna på föreläsare, se utställningar, fika, läsa tidningar och böcker, lyssna på musik, se film och för att låna böcker och andra medier.

Bibliotekets roll i skolan

Skolan ansvarar för att ge eleverna likvärdiga förutsättningar att nå skolans mål och för att stimulera deras läs- och kunskapsutveckling. Kungliga biblioteket har publicerat en rapport¹¹ med uppgifter från skolbibliotek med utbildade bibliotekarier som är öppna minst 20 timmar per vecka. Rapporten visar att dessa bibliotek bidrar till att ge eleverna nivåanpassat material för skolarbetet och utbildning i källkritik och informationssökning. Flertalet skolbibliotek gör även insatser för elever med läsnedsättning och för elever med annat modersmål än svenska. Skolbibliotek är särskilt viktiga för de grupper som prioriteras i kommunerna och i bibliotekslagen. Rapporten visar att elever i Sverige inte har likvärdig tillgång till skolbibliotek som en pedagogisk resurs. De svårigheter som lyfts fram är att det finns för få bibliotekarier på skolbiblioteken och att skolledare och pedagoger saknar kunskap om vilka positiva effekter skolbibliotek har för eleverna.

Bibliotek 2021 – Vi gör det tillsammans!

Alla som bor i Enköping ska få utveckla sitt allra bästa jag, särskilt de som är barn och unga. Därför erbjuder kommunen invånarna likvärdiga och tillgängliga bibliotek, lätta att använda både fysiskt och digitalt.

Alla kan ta del av bibliotekens aktiviteter, medier och litteratur oavsett ålder, språk eller funktionsvariationer. Biblioteken och invånarna stimulerar varandra och utvecklar verksamheten tillsammans. På det viset växer både kommunen och individen.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp i bibliotekslagen och skollagen. Biblioteken ska främja barns och ungas språkutveckling och stimulera till läsning genom aktiv samverkan med andra aktörer som riktar sig till de unga invånarna. Biblioteken ska erbjuda barn och unga attraktiva lokaler där det finns plats för både häng och skapande verksamhet.

Demokrati och det fria ordet – bibliotekens förankring och framtid

På biblioteken förenas tradition med en föränderlig omvärld. Ursprunget är intakt – förvaltandet och utvecklandet av de demokratiska värderingarna. Men

¹¹ Skolbibliotek som pedagogisk resurs. Rapport från Kungl. biblioteket (2016).

det sker på nya sätt, allt eftersom invånarna förändrar sina livsstilar och medievanor. Biblioteken vilar tungt på respekten för det fria ordet och möjliggör demokrati och jämställdhet, stärker mångfalden, främjar inkludering och vidgar öppenheten.

Skönlitteratur och upplevelser – syntesen av människors livserfarenheter

Det som sker på biblioteken präglas av de människor som använder det och som arbetar där. Biblioteken kännetecknas av en balans mellan samtid och framtid, mellan det bekanta och det annorlunda. Berättelser och språk är tätt knutna till varandra. Du behöver ett språk för att kunna berätta din berättelse och för att ta del av andras berättelser. Orden är byggstenarna i allas våra berättelser.

Platsen och sammanhanget – invånarna och det offentliga rummet

Betydelsen av hur det offentliga biblioteksrummet utformas är centralt ur två aspekter – det funktionella och det estetiska. Biblioteken är unika som kommunens offentliga rum. De fungerar som gränsöverskridande mötesplatser och är viktiga aktörer i bygget av det attraktiva Enköping. Allt fler människor använder biblioteken allt mer och det uppstår intressanta möten mellan människor med olika bakgrunder och erfarenheter.

Målbild för folkbibliotekens verksamhet

Enköpingsborna upplever folkbiblioteken som självklara och välkomnande platser att vara på, särskilt under fritiden och i synnerhet barn och unga. Här kan man välja att vara för sig själv eller med andra. Litteratur och information erbjuds på de språk och i de medieformat invånarna läser och talar. Och det finns alltid något som riktar sig till barn och unga.

Skönlitteraturen har en given plats i folkbiblioteket, i kraft av sin unika konst- och uttrycksform. Den erfarna läsaren tar sig igenom lager efter lager av berättelser i form av romaner, dramatik, poesi, essäer och noveller. Den som just inlett sin vandring på läsningens väg får fatt i kluriga och fyndiga historier som väcker nyfikenhet och lust att ta del av fler berättelser.

Dialogerna med invånarna pågår löpande. Invånarnas idéer och behov styr det som händer på folkbiblioteken, oavsett om det handlar om invånarnas lärande

eller tidsfördriv. Det gäller såväl hur utbudet av medier formas och förändras som hur aktiviteter tar plats i de fysiska biblioteken, på webben och i sociala medier.

Invånarnas möjligheter att ta del av det digitala kulturlivet och den digitala samhällsdebatten underlättas genom folkbibliotekens verksamhet och service.

Folkbiblioteken medverkar aktivt i regionala och nationella bibliotekssamarbeten och delar medier, kompetenser och erfarenheter med andra bibliotek. Samverkan ger tillgång till nya kunskaper och sprider goda exempel från Enköping till bibliotek i andra kommuner.

Målbild för skolornas biblioteksverksamhet

Skolornas bibliotek är väl integrerade resurser i skolornas pedagogiska arbete. Samarbetet mellan lärare och bibliotekarie utgår ifrån gemensam planering med gemensamma mål. Skolbiblioteken bidrar till att ge eleverna likvärdiga förutsättningar att nå målen för skolarbetet, oavsett skola. Biblioteken är tillgängliga för elever och lärare under hela skoldagen. I elevernas utveckling av media- och informationskompetens ingår bland annat undervisning i källkritik. Att stimulera elevens digitala delaktighet är bärande för medie- och informationskunnighet (MIK), men det är lika viktigt att locka till litteraturen och läsning.

Litteratur och information erbjuds i de former den enskilda eleven behöver. Tillsammans med lärare och andra pedagoger stimulerar bibliotekarien den enskilda elevens läs- och kunskapsutveckling. Skolornas bibliotek bidrar till att enskilda individer utvecklas till välinformerade samhällsmedborgare och nyfikna läsare.

Prioriterade insatser 2018–2021

Det krävs olika insatser för att biblioteken i Enköpings kommun ska bidra till förverkligandet av de strategiska målen. Allt kan inte hända på en gång. Biblioteksplanen anger vilka insatser som behöver prioriteras till och med 2021. När planen revideras ersätts de genomförda insatserna med nya. På det sättet säkras en långsiktig och sammanhållen utveckling av kommunens biblioteksverksamhet.

Insatser som stärker folkbibliotekens uppdrag

- Förbättra samverkan med interna och externa aktörer för att erbjuda de unga invånarna gränsöverskridande litteratur- och kulturupplevelser
- Fysiska biblioteksrum, väl underhållna och tillgängliga, anpassade till invånarnas behov och i de delar av kommunen där invånarna lever och verkar.
- Fler aktiviteter ska genomföras som främjar invånarnas delaktighet i det digitala kultur- och samhällslivet.
- Säkerställa invånarnas tillgång till ett rikt utbud av litteratur och andra medier på de språk, även minoritetsspråken, och i de medieformat invånarna talar, läser och behöver.

Insatser som stärker skolornas biblioteksuppdrag

- Säkerställa elevernas tillgång till likvärdiga skolbibliotek, oavsett skola.
- Förbättra samverkan mellan folkbibliotek och skolor om skolbibliotekstjänster.
- Utveckla intern samverkan mellan skolläring, lärare och skolbibliotekarier med utgångspunkt i medie- och informationskunnighet¹² och med gemensamma mål för hur elevernas läs- och kunskapsutveckling ska stimuleras och stärkas.
- Säkerställa elevernas tillgång till ett rikt utbud av litteratur och andra medier på de språk och i de medieformat eleverna talar och läser. Pojkars lust att läsa stimuleras.

¹² Medie- och informationskunnighet är de kompetenser som gör att människor kan hitta, analysera, värdera och skapa innehåll i olika mediala genrer och former. Att förstå mediernas roll, att kritiskt kunna värdera deras innehåll och fatta välgrundade beslut både som sändare och mottagare, är kärnan i yttrande- och informationsfriheten.

Kritiska framgångsfaktorer

Det finns kritiska faktorer som påverkar möjligheten till genomförande av biblioteksplanens prioriterade insatser:

Inre faktorer:

- Kreativa medarbetare och chefer som öppnar upp för och tar emot invånarnas olika önskemål.
- Förverkligande av förändrad organisationsform av och införandet av nya arbetssätt
- Systematisk kompetensutveckling av medarbetare och chefer anpassade till de prioriterade insatserna i denna biblioteksplan.
- Möjliggörande politiker som tilldelar verksamheterna resurser i nivå med de prioriterade insatserna i denna biblioteksplan.

Yttre faktorer:

- Nyfikna invånare som tar biblioteken i anspråk, som frågar och ifrågasätter och som ställer krav på det biblioteken gör eller inte gör.

Bilaga 1

Bibliotekens internationella, nationella och lokala styrdokument

Bibliotekslag (SFS 2013:801)

Utdrag ur lagen:

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Skollag (SFS 2021:800)

Utdrag ur Skollagen, kapitel 2:

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Sammanfattning av skolverkets juridiska vägledning för skolbibliotek (juni 2015)

Skolbiblioteken är en del av det allmänna biblioteksväsendet. Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Detta regleras i skollagen och bibliotekslagen. Kravet på att elever ska ha tillgång till skolbibliotek gäller för såväl offentliga som fristående skolor.

I skollagen finns ingen definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena till lagen förklaras att det vanligtvis avser "en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som

ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande." Skolinspektionen har förtydligat att skolbibliotekets innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna har tillgång till skolbibliotek. Av läroplanerna för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola samt fritidshem framgår att även rektorn har ett särskilt ansvar för skolans arbetsmiljö. Den ska "utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel."

Enligt läroplanen för gymnasieskolan har rektorn ett särskilt ansvar för att "utbildningen utformas så att eleverna, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel."

UNESCO:s och IFLA:s riktlinjer för folk- och skolbibliotek

Unesco och IFLA har utarbetat ett Folkbiblioteksmanifest och ett Skolbiblioteksmanifest, för att markera bibliotekens betydelse för individen och samhället.

Ur Folkbiblioteksmanifestet

Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därmed spela en aktiv roll i samhällsutvecklingen. Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.

Svenska Unescorådet, verksamt inom Utbildningsdepartementet, har i sin skriftserie publicerat folkbiblioteksmanifestet. Den svenska regeringen har därmed uttryckt sitt stöd för Unescos rekommendationer.

Ur Skolbiblioteksmanifestet

Skolbiblioteket förmedlar kunskap och tankar som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter

som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlevelseförmåga för att de ska kunna ta sitt ansvar som medborgare.

Även skolbiblioteksmanifestet har publicerats i Svenska Unescorådets skriftserie, vilket betyder att regeringen ställt sig bakom även denna rekommendation.

FN:s konvention om barnets rättigheter

Detta betraktas som de bärande principerna i konventionen:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet.
- Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas.
- Varje barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne.

Följande artiklar har särskild relevans i förhållande till bibliotek- och skolbiblioteksverksamhet

- Ett barn är varje människa under 18 år.
- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
- Ett barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv och hjälp att delta i samhället på lika villkor.
- Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.
- Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.
- Att barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.
- Varje barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.
- Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska främja, skydda och säkerställa mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen utgår från

grundläggande principer som jämlikhet och icke-diskriminering. Personer med funktionsnedsättning har rätt att leva ett självständigt liv och delta i samhället på lika villkor som alla andra. Tillgänglighet är en allmän princip i konventionen, både när det gäller den fysiska miljön men också information och kommunikation. Konventionen bygger på förståelsen att funktionshinder går att förebygga och ta bort genom att förändra i miljö och omgivning. Personer som har en funktionsnedsättning är konventionens så kallade rättighetsbärare och har de rättigheter som ingår i konventionen. De ska kunna delta helt och fullt i samhället.

Vision 2030

I Vision 2030 beskrivs Enköping som en inspirerande med en livsmiljö där alla kan utveckla sitt allra bästa jag.

Självklar livskvalitet

- Enköping ger alla bästa möjliga livskvalitet i livets alla skeden.
- En trygg ålderdom är självklar, likaså omvårdnad med kvalitet.
- Kommuninvånarna är delaktiga och upplever att de har inflytande över kommunens utveckling.
- En dynamisk samverkan mellan utbildning och arbetsliv gör att medborgarna ständigt kan vidareutvecklas.
- Ett entreprenöriellt förhållningssätt genomsyrar det livslånga lärandet.
- Enköping är en del av en större kunskapsregion som ger möjlighet till utbildning i eller i närheten av kommunen.
- Enköping berikas och stärks av jämställdhet, mångfald och en god integration.

Attraktivast i regionen

- Hållbar miljö och energi ingår som en självklarhet i allt samhällsbyggande.
- Det finns attraktiva boendeformer i hela kommunen som utgår från de behov som finns i olika faser i livet.
- Kommunen har ett rikt och kreativt kultur- och fritidsliv med många spännande mötesplatser för invånare och besökare.
- Kulturlandskapet och besöksmålen ger en ständigt ökande ström av besökare till en sjudande och aktiv landsbygd.
- Enköpings välkänt goda företagsklimat gör kommunen till en självklar plats att etablera, driva och utveckla företag i.

- Kommunen har en väl utbyggd infrastruktur med god tillgänglighet för alla.

En hållbar omvärldsaktör

- Enköping har ett öppet förhållningssätt till övriga världen.
- Kommunen har minsta möjliga klimatpåverkan på lokal, regional och nationell nivå samt globalt.
- Kommunen driver högklassiga miljöprojekt och hushållar med jordens resurser.
- Det är naturligt för Enköping att samverka i vår närhet, inom EU och globalt.

<http://vaxer.enkoping.se/utveckling-i-enkoping/politisk-vision-for-enkoping/vision-2030.html>

Samhällsbygget Enköping

2015 antogs Enköpings kommuns nya strategiska mål. Målen sträcker sig från år 2016 till och med år 2019. Målen fokuserar på att utveckla Samhällsbygget Enköping. Det är den politiska ledningens vision om hur kommunen ska bli ett starkare samhälle på alla plan. Det handlar bland annat om bättre skola, omsorg, arbetsliv, integration, hållbar miljö, social rättvisa, delaktighet, näringsliv och utveckling av både staden och landsbygden.

- Samhällsbygget Enköping får människor att växa.
- Samhällsbygget Enköping skapar en hållbar framtid.
- Samhällsbygget Enköping utvecklar ett jämlikt samhälle.
- Samhällsbygget Enköping ger förutsättningar för ett blomstrande näringsliv och en ökad välfärd.
- Samhällsbygget Enköping är en del av vårt varumärke.

<http://enkoping.se/download/18.2bcbe94d155168cd6525339e/1465387464211/budgetforslag19oktSJ.pdf>

Upplevelsenämndens reglemente

Upplevelsenämndens verksamheter är attraktiva för en bred målgrupp och ska ge alla invånare i kommunen goda förutsättningar att leva ett upplevelserikt och fysiskt aktivt liv.

Nämnden bidrar till att stärka kommunens profil och attraktionskraft när det gäller kultur, fritid, idrott, hälsa, evenemang och besöksnäring. Nämndens verksamhet bedrivs inom fyra verksamhetsområden.

Kultur konst och bibliotek har i uppdrag att :

- bedriva biblioteksverksamhet och folkbildning tillgänglig för alla.
- Främja kulturlivet främst genom att ta initiativ och stödja insatser för barn- och ungdomskultur.
- Kulturarrangemang: teater, dans, musik, film, bildkonst och litteratur.
- Konst i det offentliga rummet (byggnader och utomhusmiljöer).

http://enkoping.se/download/18.65fd2947158b989f64ae6abd/1481534041424/upplevelsenamndens_reglemente.pdf

Bilaga 2

Nyckeltal för biblioteksverksamheten

Här redovisas nyckeltal för kommuninvånarnas nöjdhet med biblioteksverksamheten jämfört med medeltalet i den kommungrupp som Enköping ingår i. Övriga nyckeltal visar nettokostnad för folkbiblioteksverksamheten, antalet inköpta medier, antal lån, antal barnbokslån och antalet aktiva biblioteksanvändare. Även dessa nyckeltal jämförs med medeltalet inom den kommungrupp Enköping ingår i. Nyckeltalen är hämtade från Statistiska centralbyrån (SCB) som bygger på den statistik som folkbiblioteken lämnar årligen till Kungliga biblioteket.

Nyckeltal	Område	2014	2015	2016	2017
Nöjd Medborgar-Index - Bibliotek	Kommuner i tätbefolkad region (ovägt medel)	72	75	71	75
	Enköping	75		78	74
Nettokostnad bibliotek, kr/invånare	Kommuner i tätbefolkad region (ovägt medel)	438	440	456	
	Enköping	392	394	360	
Inköpta böcker till kommunala bibliotek, antal/1000 invånare	Kommuner i tätbefolkad region (ovägt medel)	247	258	260	
	Enköping	151	169	161	
Lån av böcker kommunala bibliotek, antal/invånare	Kommuner i tätbefolkad region (ovägt medel)	5,8	5,8	5,4	
	Enköping	4,8	4,8	4,6	
Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/barn 0-17 år	Kommuner i tätbefolkad region (ovägt medel)	19,5	18,9	14,6	
	Enköping	15,6	15,4	12,6	
Aktiva låntagare i kommunala bibliotek, antal/1000 invånare	Kommuner i tätbefolkad region (ovägt medel)	293	283	276	
	Enköping	233	224	228	

Nyckeltal för skolbiblioteksverksamheten

Här redovisas aktuella nyckeltal för skolbiblioteksverksamheten i Enköpings kommun såsom antal elever per skola, antal skolbibliotekartimmar som grundskolorna köper samt kostnader för skolbibliotekarie och medieanslag fördelat per elev läsåret 2016/2017.

Skola/ elevantal	Skolbibliotekarie timmar/vecka	Skolbibliotekarie kr/elev	Medieanslag kr/elev
Bergvreten F-9 samt sarskola (720)	16	271	56
S:t Iljan 7-9 (470)	30	777	45
Korsängen F-9 (550)	14	310	57
Örsundsbro F-9 (500)	15	365	60
Fjärdhundra F-9 (370)	16	527	56
Munksundet F-6 (340)	5	179	63
Enögla F-6 (261)	7,5	350	115
Romberga F-6 (200)	16	335	119
Hummelsta F-6 (210)	4	232	71
Skolsta F-6 (200)	4	244	51
Grillby F-6 (164)	3	223	86
Lillkyrka F-6 (140)	3	261	107
Westerlundska (1200)	40	406	53 kr

Skolbibliotekariekostnad är beräknad på en schablon á 29 000 kr/mån. Elva skolor betalar även årligen kostnader för bibliotekssystem och webb: 11 183 kr /skola. Alla grundskolor betalar gemensamt för en administrativ tjänst á 8 timmar per vecka. Westerlundska gymnasiet har förutom en bibliotekarie, en heltidsanställd biblioteksassistent.

Uppgifterna är hämtade från Enköpings biblioteksdatasystem och uppgifter från respektive skola. Sedan 2014 görs ingen offentlig statistikinsamling för skolbiblioteksverksamheten i Sverige.

www.enkoping.se